

За сприяння Міністерства освіти і науки України,
Національної академії педагогічних наук України

У партнерстві з рухом
EdCamp Ukraine

Сучасна Школа України

Видається із січня 2001 року 1 раз на місяць

Найкращі матеріали для лідерів освіти

www.osvitaua.com

№ 5—6 (341—342),
травень—червень 2020

www.osvitaua.com

«БІЛА ВОРОНА, ЯКА ЗМОГЛА»

НОМІНАЦІЇ «СТАРТАПЕР», «ІННОВАТОР»,
«НАХНЕННИК», «КРІЕЙТОР»

ЗМІСТ

номера

6

■ Голос EdCamp`у

Новини про мільйонну статню у Вікіпедії українською мовою, розширення педагогічної автономії вчителя/вчительки та важливість кібербезпеки.

ПРОСВІТА

8

■ Відкритий виховний простір

ВИКОРИСТАННЯ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Одним із варіантів неагресивної альтернативи градиційним педагогічним підходам, які залишилися в спадок від старших поколінь, є створення та розвиток відкритих виховних просторів: суть яких полягає в максимальному наближенні (зачученні) дій ей до управління освітнім процесом.

18

■ Рідне місто без сміття — це можливо?

ФАСИЛІТАЦІЙНА СЕСІЯ ДЛЯ УЧНІВСТВА ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Наразі наявна глобальна екологічна проблема, пов’язана з накопиченням великої кількості відходів. В Україні, як і в усьому світі, уже зроблено важливі кроки до впровадження здорових практик ведення домашнього споживання. Важливе місце в цьому посідає екологічна освіта. Пропонуємо ознайомитися з двовічною фасилітаційною сесією на тему сортування сміття.

24

■ Простір навчання через дію

STEAM-ОРІЄНТОВАНИЙ ЗАКЛАД ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Технології ХХІ ст. кардинально змінюють ринок праці, де більше підуть STEM-фахівців, потреба в яких зростає з року в рік. Готувати майбутніх інженерів-новаторів, науковців-винахідників необхідно ще під час навчання в закладах освіти, бажано з наймолодшого віку.

МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ

■ Від колекціонування до мандрівки в часі: як зацікавити учнівство працювати в зошиті?

Чому б учням й ученицям не спробувати себе в нових ролях як на уроці, так і під час виконання домашнього завдання? Наприклад, стати журналістами, мандрівниками, дослідниками, ведучими, колекціонерами й навіть мисливцями. У цьому вчителю/вчительці може допомогти творчий домашній зошит для школярів.

”

■ Технологія eduScrum на уроках української мови

EDUSCRUM ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ УЧНІВСТВА

З огляду на прагнення сучасних дітей отримати результати «швидко і відразу», а також часту зміну їх мотивації й інтересів, варто зробити вибір на користь гнучких методологій для організації уроків. Гарним інструментом для забезпечення результативної командної роботи учнів/учениць у школі може стати сучасна освітня методика EduScrum.

”

■ МЕШ: мобільна екологічна школа РОЗРОБКА ОСВІТНЬОГО ЕКОЛОГІЧНОГО СТАРТАПУ

Система інтерактивних вправ — імпровізована мобільна екологічна школа (МЕШ) передбачає оволодіння навичками нескладних побутових дій через ігрову та практичну діяльність.

”

■ Ліс і людина УРОК-ПРЕЗЕНТАЦІЯ ДЛЯ УЧНІВСТВА

Нерозуміння використання лісових ресурсів людиною працюєть до того, що ліси вирубаються у такій кількості та з такою швидкістю, що природа не встигає їх відновлювати. Важливо розуміти, що ліси потребують погоди та захисту.

”

■ Скрайбінг ВИКОРИСТАННЯ СКРАЙБ-ПРЕЗЕНТАЦІЇ ЯК НОВІТНЬОЇ ОСВІТНЬОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Для того щоб сприяти кращому засвоєнню учнями учасниками інформації та легшому заглибленню в тему уроку, варто звернутися до різних освітніх технологій. Однією з таких є скрайбінг.

”

МЕШ: мобільна екологічна школа

Розробка освітнього екологічного стартапу

Ірина САНКОВСЬКА,
координатор кафедри міжнародної
екологічної
дипломатії та екологічної освіти
НПУ «Київська університетська
академія», Бориса Григоренка, поетеси та
художниці в поетичній оберті

Бережіть виноград із одним із пристрійчиків у сучасному
світі! Певно, нікому не варто дивувати чому. Планета — наш спільний дім, а отже, і використання про нього
не маємо відразу — і відчайді, і чесельно. Колишні підділки
важливі, наважки на позитивні зміни виконують після приходу
в берегах та прісноводних річках. Екологічна поведінка
дуже пов'язана зі збереженням будь-яких діл — речей. Запропоновано в Міжнародну екологічну школу — така цікава й корисна
підбірка ідеїв з питань

Очікуваний
результат МЕШ

Екологи переймаються проблемою відсутності або недостатнього розвитку навичок екологічної поведінки в побуті. Це призводить до незворотної втрати природних ресурсів нашої країни та всієї планети. Виходом із ситуації може бути стартап-рішення, що реалізують через систему інтерактивних вправ — імпровізовану Мобільну екологічну школу (МЕШ).

Стартап «МЕШ» передбачає оволодіння навичками нескладних побутових дій через ігрову та практичну діяльність. Має на меті проведення тематичних занять з учнями/ученицями початкової та основної школи, педагогами/педагогинями і громадськістю.

Також цей стартап навчає побутовим діям з економії електроенергії та води, сортуванню сміття, правильному поводженню з відходами, збереженню та при-множенню тваринного й рослинного різноманіття тощо. Індивідуально створюється лічильник збережених ресурсів.

Заняття мобільної екошколи безкоштовні, потрібна лише попередня домовленість про час і місце зустрічі. Родини учнів/учениць, педагоги/педагогині або дорослі члени громади одержують економію власних коштів за рахунок зменшення вартості комунальних послуг. Активна участь дітей у таких вправах сприяє емоційному долученню до проблеми, учила сприймати інформацію в особистому вимірі та навчає певних моделей нешкідливої поведінки в довкіллі.

Кожен учасник екошколи отримує на початку заняття буклет, де згодом проговорюють-опрацьовують 14 вправ:

- врятую рибку;
- нагодую пташку;
- моє віртуальне дерево;
- здам ТПВ (тверді побутові відходи) на перероблення;
- приберу галівину;
- дії для світла;
- цікаве сортування;
- зміню лампочку;
- збережу воду;
- моя екоторба;
- потрібні покупки;
- поділюся книжкою;
- користуюсь пляшечкою для води;
- посаджу й доглядатиму своє дерево.

Кошти за здану макулатуру та пластик, щомісячний прибуток (до 100 грн) за рахунок економії електрики та води в побуті, друге життя речей у нових формах за власним дизайном, робота «зеленої» бібліотеки, урятовані життя мешканців довкілля тощо.

Педагоги/педагогині й дорослі учасники/учасниці заходу отримують інтерактивні вправи, що «працюють», і зможуть згодом поділитися ними з іншими колегами та знайомими.

Мобільна екологічна школа

Мета:

- надання інформації про основні екологічні проблеми сучасності;
- застосування інтерактивних вправ для розуміння дружніх до довкілля дій;
- сприяння розумінню важливості щоденних побутових дій, дружніх до довкілля.

Вправи

1. Вправа «Я — рятівник або ранкова вода»

Підготовка. Для проведення вправи потрібно взяти 2 пластикові пляшки ємністю 1,5 або 2 л. На одній із них зробити позначки маркером відповідно до рівня, який займає в плящі 1 склянка води. Також візьміть зубну щітку й тюбик із зубною пастою. Непромарковану пляшку заповніть водою.

Проведення вправи. Запропонуйте дитині уявити, що вона чистить зуби. У цей час переливайте воду з повної пляшки в порожню. Зупиніться, коли пляшка наповниться або процес чищення завершиться. Так ви уточнили ситуацію втрати води, яка стікає в каналізацію і втрачається під час ранкової гігієнічної процедури. Зверніть увагу дітей на те, куди поділася вода, яка витікає з крана. Так, вона потрапляє в каналізацію. Акцентуйте увагу на об'ємі втраченої зранку води. Що це за кількість рідини? Якщо потрібно, то підкажіть, що це денна норма споживання води людиною.

Поставте питання про те, звідки взяти таку кількість води, якщо зранку вона зникла в каналізації? Дійсно, знову в крані. А де вода береться в системі водопостачання (у крані)? Зазвичай із річки. То в кого ми її забираємо, відкриваючи знову кран, щоб напитися води? Правильно: у рибки та жабки, для яких річкова вода — це єдине та неповторне се-

редовище їхнього існування. Для закріплення позитивності дитячого вчинку підведіть учнів/учениць до висновку: закриваючи кран із водою під час чищення зубів, вони стають рятівниками рибок і жабок.

2. Вправа «З лампочки»

Поміркуйте разом

- Що б ви порадили своїм знайомим, які ще використовують звичайні лампочки? (Замінити їх).
- Які б лампочки ви порадили їм використати? (Енергозбережні).
- У яких місцях помешкання насамперед? (Там, де перебувають впродовж тривалого часу члени родини).
- Що це за місця? (Кухня, вітальня та дитячий куточек (місце, де відбувається підготовка до наступного навчального дня або інша активність).

3. Буклет з енергозбереження (додаток I на с. 77—80)

Школа екологічного вчинку: навчальний посібник / Н. А. Пустовіт, О. О. Колонькова, О. Л. Пруцакова. Кіровоград: Імекс-ЛД, 2014 (<http://lib.iitta.gov.ua/7369>).

Учасники опрацьовують поради з буклету, додають свої пропозиції.

4. Вправа «Скільки води я витрачаю?»

Перед початком проекту з'ясуйте тижневе споживання води вашою родиною. Показники запишіть. Складіть план економії води для своєї родини.

- _____
- _____
- _____
- _____

Спробуйте всією родиною дотримувати складених правил. Порівняйте кількість витраченої води за тиждень під час економії з попередньою цифрою. Зробіть висновок про способи найбільшої економії води в побуті.

5. Дія «Поділюся книжкою»

Пропозиція поділитися книжкою з однокласником/однокласницею чи другом/подругою.

6. Вправа «Правильні покупки»

Потрібно скласти попередній список покупок і дотримувати його під час візиту до магазину, звертаючи увагу на місцеві й сезонні продукти харчування.

7. Вправа «Моя екоторба»

Пропонують вибрати із 7—8 видів упаковки найоптимальнішу. Це може бути зроблена власноруч торба для покупок із використаних матеріалів (тканини).

8. Вправа «Чисте місто» (додаток 2 на с. 81)**9. Вправа «Приберу галявину (пікнік)»**

На уявній «галявині» ви бачите: газету, металеву банку, шишку, каштан, жолудь, кілька пластикових предметів (бокс, пляшка з-під води), окраєць хліба, батарейку, скляну банку, іграшку, печиво тощо. Учасники/учасниці мають показати та пояснити, які саме предмети й чому є небезпечними (батарейка) та безпечними (шишка, каштан тощо). Зверніть увагу на те, що людська їжа — це теж загроза для тварин.

10. Вправа «Нагодуй пташку»

Містить роботу з 10—12 варіантами страв (варена картопля, шматочок чорного хліба, шматочок яблука, смажене насіння, несолене сало, насіння бур'яну й бузку, рисова крупа, гарбузове насіння, ягоди калини та горобини тощо), які наповнюють зазвичай зимову годівницю для птахів. Безпосередньо кушуючи та сенсорно сприймаючи, учасники/учасниці відбирають наповнення «їдальні».

11—12. Вправа «Здам макулатуру й зрошу віртуальне дерево»

Учасникам/учасницям пропонують посортувати різні види паперу, дізнатися, що 60 кг макулатури рятують 1 дерево й отримати пропозицію створити — «посадити» віртуальний ліс.

Інформація для вправи 11—12

Як сортувати сміття

<https://bit.ly/3dFTnxa>

Міжнародний день без паперу

<https://bit.ly/2zs5nU5>

13. Вправа «Моя пляшечка»

Учасники/учасниці підраховують приблизну кількість і вартість одноразових склянок, необхідних впродовж року для пиття води. Роблять висновок, що придбання власної пляшечки для води є найкращим екологічним та економічно виваженим рішенням.

14. Вправа «Посаджу своє дерево»

Учасникам/учасницям пропонують дізнатися корисну інформацію про основні види дерев та ознайомитися з правилами і наступним доглядом за висадженим деревом

Екологічні дати року
(методичні рекомендації)

<https://bit.ly/3dF3F0k>

15. Вправа «Тепер я...»

Твої екокроки:

- урятую рибку, моя екоторба;
- мое віртуальне дерево, зміню лампочку;
- потрібні (правильні) покупки, збережу воду;
- нагодую пташку, приберу галевину;
- цікаве сортування, дії для світла⁴
- здам папір у макулатуру, посаджу своє дерево;
- поділюся книжкою, моя особиста пляшечка.

Тепер я знаю

Тепер я зможу

Тепер я буду

Моя економія

Корисні посилання

1. Екологічний календар

<https://bit.ly/3fKDdUO>

2. Чорноморська скринька для роботи з учнями/ученицями початкової і основної школи

<https://bit.ly/3bkrt4mk>

3. Граючи, змінимо світ. Посібник екологічних ігор із тематики змін клімату

<https://bit.ly/2YWk901>

4. FSC П'ЯТНИЦЯ

5. Любиш ліс — святкуй разом із нами!

<https://bit.ly/2WP9WQn>

6. Екологічний стартап «Мое довкілля»

<https://bit.ly/3bkrt8k>

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Буклет з енергозбереження: навчальний посібник / Н. А. Пустовіт, О. О. Колонькова, О. Л. Пруцакова. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014 (<http://lib.iitta.gov.ua/7369>).
2. Школа екологічного вчинку: навчальний посібник / Н. А. Пустовіт, О. О. Колонькова, О. Л. Пруцакова. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014 (<http://lib.iitta.gov.ua/7369>).

Буклєт «Еколог радить»

1

Посадіть дерева біля вашого будинку. Зелені насадження поглинають вуглекислий газ і, виділяючи кисень, зменшують вплив забруднюючих речовин. Улітку у звичайних умовах дерево середньої величини за добу виділяє порцю кисню, якої достатньо для дихання 3 чоловік. 1 га зелених насаджень за 1 год поглинає 8 л вуглекислого газу і виділяє кисень, достатній для підтримки життєдіяльності 30 чоловік. Дерева очищають від вуглекислого газу приземний шар повітря товщиною приблизно 45 м. Ліси слугують легенями планети.

2

Вимикайте побутові прилади з режиму «очікування». Не використовуйте функцію «Stand-by», а повністю вимикайте свою техніку. Цим ви суттєво скротите енерговитрати. Налаштуйте свій комп’ютер на економніший режим роботи та вимикайте монітор, навіть коли відходите на декілька хвилин.

3

Слідкуйте за витратами тепла. Перевірте теплоізоляцію опалювальної системи. Щоб платити лише за тепло, яке ви отримуєте, слід установити лічильник теплової енергії в під’їзді чи будинку. Рахунки стають відчутно меншими. Пам’ятайте, що підвищення температури в приміщенні на 1 °C збільшує суму оплати за теплову енергію на 6%. Якщо вашу квартиру обладнано індивідуальним лічильником і терmostatom, то ви можете частково чи повністю вимикати подання тепла на ніч або перед виходом на роботу.

4

Регулюйте постійну температуру у квартирі. Через відчинені кватирки вікон ви отримуєте не тільки свіже повітря, а й значно втрачаєте тепло. Краще провітрювати частіше, протягом 5 хв із широко відчиненим вікном. За цей час стіни приміщення не встигають охолонути. Найбільш сприятливою температурою повітря в приміщенні визнано 18 °C. Підтримуйте температуру в житлових кімнатах не вище ніж 21 °C, а в інших приміщеннях — не нижче ніж 13—15 °C.

5

Установіть захисний екран. Багато тепла втрачається через стіни за опалювальними радіаторами. Аби зменшити втрати, між батареєю і стіною можна встановити теплозахисний екран з алюмінієвої фольги. Стіни, що виходять на вулицю, утеплюють звукоізоляційними шпалерами, килимами, поролоном чи гіпсокартоном. Витрати на опалення приміщення зменшуються на 4%, якщо ви маєте індивідуальне опалення або лічильники тепла.

Додаток 2

Правила гри «Чисте місто»

У грі беруть участь діти віком 7—10 років у кількості від 4 до 6 гравців, які заздалегідь ознайомлюються з правилами гри.

Для гри необхідно підготувати картки із зображенням сміття. Усі гральні картки (46 шт.) викладають на стіл картинкою донизу і перемішують. Окремо викладають картинки з 8 контейнерами, куди згодом складатимуть картки із зображенням сміття.

Кожен гравець бере по 2 картки й перевертає їх картинкою догори. Якщо пара карток за змістом збігається, то сміття має потрапити в один контейнер, гравець кладе картки зверху на зображення відповідного контейнера, а ведучий видає йому картки із зображенням зазначеної кількості балів.

Бонусні картки з описом дій на зменшення кількості сміття можуть виконувати роль парної картки і застосовуватися за призначенням. Кожного наступного разу гравці беруть ще по 1 картці й знову, за можливістю, утворюють пари. Гру продовжують доти, доки не скінчаться картки.

Наприкінці гри в дітей можуть залишитися картки, до яких вони не змогли дібрати пару. У такому випадку дитина може запропонувати іншому гравцю об'єднати разом картки й покласти до відповідного контейнера, проте бали нікому не нараховують.

Перемагає той, у кого виявилася найбільша сума балів, і його заохочують змінним значком або відзнакою.

